

ПРОТИДІЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ АБО ІНШИМ НЕЗАКОННИМ УГОДАМ ЩОДО ЛЮДИНИ

COMBATING TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS OR OTHER ILLEGAL DEALS RELATED TO TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS

Питомець А.І., студентка III курсу факультету прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Болотов О.О., студент III курсу факультету прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Людина є найвищою соціальною цінністю, а тому основним завданням держави є всебічна охорона її життя. Питання протидії торгівлі людьми було і залишається нагальною проблемою суспільства, адже торгівля людьми є формою сучасного рабства та порушенням прав людини, від чого потерпають чоловіки, жінки і діти, та що не втрачає актуальності у XXI ст. для жодної країни світу, включаючи Україну. Актуальність питання протидії торгівлі людьми засвідчується тим, що така протиправна діяльність руйнує долі мільйонів людей по всьому світу, а це говорить про необхідність вироблення сучасної стратегії з вирішення цієї проблеми. Для цього вкрай важливо врахувати наявний досвід та витоки боротьби з цією проблемою.

Тому у статті детально приділено увагу не тільки криміналізації даного діяння в Україні, а й іншим важливим аспектам в дослідженні даної теми, а саме: характеристиці причин, передумов та наслідків торгівлі людьми; безпосередньо заходам, спрямованим на протидію торгівлі людьми; дослідженню національних та міжнародних правових засад та засобів протидії даному кримінально-протиправному діянню; аналізу ряду заходів протидії цьому явищу за ступенем ефективності та дієвості; розкриттю питання про внутрішні та зовнішні причини торгівлі людьми; визначенню найбільш уразливих груп людей, а також обставин вчинення даного кримінально-протиправного діяння. Також у статті охарактеризовано певні дії, спрямовані на експлуатацію людини (вербування, переміщення, передача тощо), а також поширені засоби впливу на жертву при вчиненні даного діяння (обман, шахрайство, шантаж, використання уразливого стану, застосування насильства тощо), які є надзвичайно небезпечними.

У статті автори спираються на актуальність даної теми та загрозу для суспільства, а також законодавче вирішення даної проблеми та зазначають, що і в національній, і в міжнародній кримінально-правовій теорії існують певні заходи, спрямовані на протидію торгівлі людьми, ефективність яких є сумнівною. Тому значну увагу у статті приділено саме передумовам вчинення даного кримінально-протиправного діяння та дієвим заходам усунення даної проблеми.

Ключові слова: торгівля людьми, протидія торгівлі людьми, внутрішні та зовнішні причини торгівлі людьми, передумови торгівлі людьми, національні заходи протидії торгівлі людьми, міжнародні заходи протидії торгівлі людьми.

The human person is the highest social value, and therefore the main task of the State is the comprehensive protection of his life. The issue of combating trafficking in human beings has been an urgent problem for society and remains it today, as trafficking in human beings is a form of modern-day slavery and a violation of human rights that affects men, women and children and that is still relevant in the 21st century for any country in the world, including Ukraine. The urgency of the issue of combating trafficking in human beings is highlighted by the fact that such illegal activities are destroying the lives of millions of people around the world, so this indicates the need for a modern strategy to solve the problem. To this end, it is essential to take into account the experience and background of the fight against this problem.

Therefore, the article pays attention not only to the criminalization of this act in Ukraine, but also to other important aspects of the study of the topic, such as: the description of the causes, preconditions and consequences of trafficking in human beings; direct measures aimed at countering trafficking in human beings; study of the national and international legal framework and means of counteracting this criminal act; analysis of a number of measures to counter this phenomenon by the degree of effectiveness and efficiency; revealing of the issue of internal and external causes of trafficking in human beings; determination of the most vulnerable groups of society, as well as the circumstances of this criminal act. In addition, the article describes some actions aimed at the exploitation of human (recruitment, displacement, transfer, etc.), as well as common means of carrying out impact on the victim in the act (deceit, fraud, blackmail, exploiting of the vulnerable condition, use of violence, etc.), which are extremely dangerous.

In the article, the authors rely on the relevance of the topic and the threat to society, as well as the legislative solution to the problem, and point out that both national and international criminal theory have some measures to counter trafficking in human beings, the effectiveness of which is questionable. Therefore, the article pays considerable attention to the prerequisites for the commission of this criminal act and to the efficient measures to eliminate this problem.

Key words: trafficking in human beings, combating trafficking in human beings, internal and external causes of trafficking in human beings, preconditions for human trafficking, national measures to counter trafficking in human beings, international measures against trafficking in human beings.

Постановка проблеми. Серед найголовніших порушень прав людини у сучасному світі актуальним залишається злочин – торгівля людьми. Це діяння було і досі залишається гострим питанням і реальною проблемою для багатьох країн світу, у тому числі й для України. Від початку 1990-х років Україна була і залишається країною походження, транзитною країною та країною призначення для торгівлі людьми. Жертвами цих злочинів стають як чоловіки, так і жінки та діти, яких використовують для примусової праці, сексуальної експлуатації, змушують до жebraцтва та експлуатують у інших формах. За оцінкою Організації Об'єднаних Націй близько 2,5 млн. осіб зі 127 різних країн є об'єктом торгівлі людьми в усьому світі. Також за останніми оцінками Міжнародної Організації з Міграції, від сучасного рабства з 1991 року постраждали близько 230 тис. українців. Сьогодні проблема торгівлі людьми

створює загрозу безпеці людини та суспільства й відповідно національній безпеці в Україні. Торгівля людьми як багатоаспектне і складне за своєю природою соціально-правове явище має системний характер і потребує комплексного вивчення, оскільки на його поширення впливають різні трансформаційні процеси, що відбуваються в суспільстві [3, с. 259]. Тому у статті приділено увагу вкрай важливому забезпеченню ефективної протидії таким злочинам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В українській правовій науці дослідженню торгівлі людьми та протидії вчиненню даних злочинів з точки зору кримінального права та кримінології присвячені праці Т.В. Миронюк, М.Г. Король [3], А.В. Пунда [4], О.В. Святух [5], І. В. Буреш [7], С.З. Чорна [9] та інші.

Мета статті. На теперішній час проблема торгівлі людьми залишається актуальною, тому вкрай важливо

дослідити причини і наслідки торгівлі людьми і встановити заходи щодо протидії вчиненню даних злочинів для безпечного життя, благополуччя та добробуту населення.

Виклад основного матеріалу. Варто почати з визначення, основних ознак та форм торгівлі людьми для повного розкриття та розуміння даного питання.

Відповідно до законодавства, торгівля людьми – це здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, уразливого стану людини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи, що відповідно до Кримінального кодексу України визнаються кримінальним правопорушенням.

Дане діяння може здійснюватися у таких формах: 1) торгівля людьми; 2) здійснення іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина; 3) вербування людини; 4) переміщення людини; 5) переховування людини; 6) передача людини; 7) одержання людини.

Торгівля людьми – це незаконна безповоротна передача особою (продавцем) хоча б однієї людини та відповідне її одержання іншою особою (покупцем) за грошову винагороду або шляхом обміну на коштовності, дорогоцінні метали, певне майно.

Під здійсненням іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина, слід розуміти інші, крім торгівлі людьми, випадки передачі людини однією особою та її одержання іншою особою на підставі незаконної угоди (наприклад, передача людини в рахунок боргу). Така передача може бути як безповотною, так і на певний строк.

Вербування людини – це дії, пов'язані зі схиланням особи працювати чи надавати послуги на певних умовах, як правило, за матеріальну винагороду. До таких дій слід віднести психічний вплив на людину у формі запрошення, умовляння чи переконання для подальшого її набору, а також сам набір потерпілого працювати чи надавати послуги за наймом. У конкретній ситуації це може проявлятися у запрошенні майбутніх жертв працювати танцівницями, офіціантками, покоївками, різноробочими тощо.

Переміщення людини – це вчинення суб'єктом злочину будь-яких дій по переміщенню у просторі потерпілої особи з одного місця в інше. Як правило, переміщення людини полягає у її перевезенні. Однак можливе переміщення її дійсного місцезнаходження.

Переховування людини – це вчинення суб'єктом злочину будь-яких дій, спрямованих на те, щоб унеможливити або утруднити встановлення того, де на даний час перебуває потерпіла особа. Зокрема, такі дії можуть полягати у триманні людини в певних приміщеннях, тайниках, інших місцях, які унеможливають або утруднюють встановлення її дійсного місцезнаходження.

Під передачею людини слід розуміти вчинення однією особою певних дій, пов'язаних із наданням потерпілого іншій особі (одержувачу). Це дії, які вчинюються насамперед особою, яка виступає посередником між сторонами незаконної угоди щодо людини (між продавцем та покупцем).

Під одержанням людини слід розуміти заволодіння людиною чи її тримання особою, якій людина була передана. Одержання людини завжди тісно пов'язане з її передачею та є безпосереднім наслідком останньої.

Також потрібно окреслити групи осіб, які є найбільш уразливими до торгівлі людьми. До них, зокрема, можна віднести таких, як-от: безробітні особи; незаміжні жінки; самотні матері; розлучені особи; молодь; діти вулиці; дітисироти; вихідці з неблагополучних сімей; особи-мігранти; особи, звільнені з місць позбавлення свободи; особи, які зазнали насильства (зокрема сексуального); матеріально незабезпечені особи; особи з проблемами психічного здоров'я; дискриміновані, стигматизовані особи.

Для вирішення питання, про запобігання торгівлі людьми також важливо визначити причини та передумови такого діяння. Сьогодні ці причини є комплексними та взаємопов'язаними. Зокрема, якщо розглядати торгівлю людьми як світовий ринок, то жертви торгівлі становитимуть пропозицію, а корумповані роботодавці чи сексуальні експлуататори представлятимуть попит.

Пропозиції жертв торгівлі людьми сприяють чимало чинників, зокрема:

- бідність, привабливість уявного кращого життя за кордоном;
- слабкі соціальні та економічні структури;
- безробіття;
- організована злочинність, незахищеність від неї;
- насильство проти жінок та дітей, дискримінація жінок;
- корумпованість влади;
- політична нестабільність;
- збройні конфлікти та ін.

Зростанню попиту на торгівлю людьми сприяють такі чинники, як:

- сексуальна індустрія;
- експлуаторська праця [4].

У науковій юридичній літературі виділяють зовнішні та внутрішні причини торгівлі людьми. Зокрема, дослідник О.В. Святун до зовнішніх причин торгівлі людьми відносить: неідеальну систему протидії торгівлі людьми у світі; попит на торгівлю людьми; наявність можливостей здійснювати ці злочини; пропозиція, наявність потенційних жертв [5].

Ледієва система протидії торгівлі людьми у світі, це:

- відкриття кордонів, спрощення можливості для подорожування;
- невідповідність міжнародної нормативно-правової бази щодо запобігання торгівлі людьми та захисту потерпілих осіб реальним умовам, брак механізмів реалізації законів;
- корумпованість відповідальних органів, які забезпечують дотримання законності;
- неузгодженість міграційної політики з реаліями ринку праці в країнах;
- лояльне законодавство до занять проституцією у багатьох країнах світу;
- формування міжнародних кримінальних об'єднань;
- інтернаціоналізація тіньової економіки тощо.

Попит на торгівлю людьми обумовлений існуванням попиту на низькооплачувану працю та комерційну сексуальну експлуатацію, особливо на експлуатацію дітей; працю у галузях, де основне населення не хоче працювати через низку причин, зокрема через небезпечні умови праці.

Наявність можливостей здійснювати ці злочини, це:

- фінансові винагороди за торгівлю людьми;
- безкарність за вчинення злочинів, мінімальний ризик настання негативних наслідків для злочинців;
- відсутність справедливості для потерпілих та потенційних жертв, яка дає змогу торгівцям маніпулювати своєю безкарністю.

Пропозиція, наявність потенційних жертв, це:

- бідність та економічна нерівність між країнами та регіонами;
- обмеження пропозиції щодо працевлаштування всередині своїх країн;
- наявність війн чи збройних конфліктів;
- відсутність реєстрації при народженні, легального статусу та громадянства значної частини населення, особливо національних меншин [5].

Наслідками торгівлі людьми та їх злочинної експлуатації є кричущі порушення прав, наруга над честю та гідністю окремої людини, зламани долі, зростання паніки або почуття незахищеності серед населення окремої країни, що також може призвести до неконтрольованої міграції та економічних криз тощо. Неспроможність держави боро-

тися з цим злочинним явищем неодмінно веде до падіння авторитету країни в очах міжнародного співтовариства.

В Україні нині створено необхідну правову базу для здійснення протидії торгівлі людьми. Насамперед це Конституція України та низка законів України, зокрема «Про основи національної безпеки України» та «Про протидію торгівлі людьми».

Так, Законом України «Про протидію торгівлі людьми» (далі – ЗУ «Про протидію торгівлі людьми»), схваленого Верховною Радою України від 01.01.2020 № 3739-VI, чітко поставлені завдання щодо дослідження причин та передумов торгівлі людьми у сфері попередження торгівлі людьми та у сфері боротьби з торгівлею людьми [1].

До завдань у сфері попередження торгівлі людьми відповідно до ст. 10 ЗУ «Про протидію торгівлі людьми») належать:

1) дослідження стану, причин і передумов поширення явища торгівлі людьми;

2) підвищення рівня обізнаності населення про причини та наслідки торгівлі людьми шляхом проведення інформаційних кампаній протидії торгівлі людьми серед населення, у тому числі серед дітей.

3) забезпечення регулювання процесів зовнішньої та внутрішньої трудової міграції тощо.

До завдань у сфері боротьби з торгівлею людьми відповідно до ст. 12 даного ЗУ належить:

1) виявлення причин та передумов, що сприяють торгівлі людьми, та вжиття заходів щодо їх усунення;

2) забезпечення безпеки осіб, які визнані потерпілими від торгівлі людьми, свідків та інших осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві у справах щодо торгівлі людьми;

3) виявлення та розслідування злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми;

4) притягнення до відповідальності, у тому числі кримінальної, осіб, причетних до торгівлі людьми;

5) забезпечення відновлення прав постраждалих від торгівлі людьми;

6) інформування суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, та громадськості щодо результатів діяльності у сфері боротьби з торгівлею людьми [1].

На виконання Закону України «Про протидію торгівлі людьми» було прийнято розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2025 року». В цій постанові зазначається, що для розв'язання даної проблеми передбачено два варіанти.

Перший варіант передбачає застосування органами державної влади та органами місцевого самоврядування різних підходів до розв'язання проблеми торгівлі людьми. Такий варіант неефективний, оскільки його реалізація не забезпечить своєчасного виявлення та попередження торгівлі людьми, надання повної та всебічної допомоги (підтримки) особам, які постраждали від торгівлі людьми, зокрема внаслідок відсутності належного рівня взаємодії між органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Другий варіант передбачає застосування комплексного підходу до розв'язання проблеми торгівлі людьми, який полягає у впровадженні єдиної політики з протидії торгівлі людьми на центральному та місцевому рівні у співпраці органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадських і міжнародних об'єднань тощо, а також у поєднанні таких довгострокових та поточних завдань, як запобігання торгівлі людьми; переслідування осіб, які вчиняють злочини торгівлі людьми; захист та допомогу особам, які постраждали від торгівлі людьми; зміцнення партнерства між відповідними урядовими інституціями, громадським суспільством і бізнесом; підвищення рівня поінформованості населення у сфері протидії торгівлі людьми.

Такий підхід впроваджується Організацією Об'єднаних Націй (у Глобальному плані дій ООН з протидії торгівлі людьми, ухваленому резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 30 липня 2010 р. № 64/293) та Європейським Союзом (у Стратегії ЄС із викорінення торгівлі людьми на 2012–2016 роки, затвердженій Європейською Комісією 19 червня 2012 р.), що свідчить про його ефективність.

Отже, оптимальним є другий варіант розв'язання проблеми [12].

Проблема торгівлі людьми є явищем глобальним. У сучасну епоху світових глобалізаційних процесів небезпека лише зростає і проблема набуває нових масштабів. Світова спільнота намагається завчасно реагувати на виклики сьогодення та розвивати шляхи боротьби зокрема і з цим злочинним явищем.

Питання розвитку міжнародного регулювання шляхів вирішення проблеми захисту людей від потрапляння в сіті торговців людьми та міжнародної боротьби з цим явищем розкриває І. В. Буреш у своїй праці «Європейський досвід державного управління з протидії торгівлі людьми» [7].

Свідченням стурбованості міжнародного співтовариства ситуацією, що склалася навколо даної проблеми, є ряд конвенцій, пактів та протоколів з врегулювання цього питання. Серед них такі, як: Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми та експлуатацією проституції третіми особами, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН у грудні 1949 року. Її основне завдання – визначення ефективних мір боротьби проти усіх форм торгівлі жінками та експлуатації проституції. Вперше в історії укладення міжнародних договорів ця Конвенція проголосила проституцію і торгівлю людьми актами, несумісними з гідністю і цінністю людської особистості, що ставлять під загрозу добробут окремих осіб, сім'ї та суспільства [6]. Довгий час вона була єдиним діючим міжнародним актом такого рівня, що стосувався безпосередньо боротьби з торгівлею людьми, незважаючи на те, що містила багато недоліків. Особливим є той момент, що Конвенція не закріплювала чіткого визначення поняття «торгівля людьми», обмежуючи її положення лише заборонаю експлуатації проституції третіми особами.

Протягом багатьох років зусилля міжнародного співтовариства проти торгівлі жінками були направлені на те, щоб зібрати в одне всі правові документи, які б чітко визначили права осіб, постраждалих від торгівлі людьми та заходи щодо протидії цьому явищу, адже один якісно підготовлений міжнародний документ, який повно розкриває всі аспекти цієї проблеми, було б простіше включити в національне законодавство окремих країн.

Згодом були створені «Стандартні правозахисні принципи поводження з особами, що постраждали від торгівлі людьми». Вони включають всеосяжне визначення торгівлі людьми і детально розглядають відповідальність держави по захисту постраждалих і дотриманню їх прав відповідно до законодавства про права людини. Ця відповідальність включає надання доступу до органів правосуддя, можливість подати цивільного позову і вимоги відшкодування заподіяної шкоди, право на клопотання про надання притулку, надання медичних і інших послуг, а також допомога в поверненні на батьківщину, реінтеграції і реабілітації.

У 1997 році було проведено Гаазьку міністерську конференцію, на якій прийнято Декларацію європейських рекомендацій з ефективних заходів щодо запобігання боротьби з торгівлею жінками з метою їхньої сексуальної експлуатації. Її ціль – підтримка подальших дій з попередження торгівлі людьми, а також надання необхідної допомоги жертвам торгівлі. Ця Декларація закликає країни-члени ЄС забезпечити або розглянути можливість призначення національних доповідачів, які надавали би відповідним національним урядам інформацію про масштаби торгівлі жінками, заходи запобігання та боротьби з торгівлею жінками.

Документ про Спільну дію Ради Європи від 1997 року перелічує додаткові види покарання і заходи адміністративного характеру, такі як конфіскація і вилучення доходів і власності торговця людьми і закриття установ, які брали участь у торгівлі людьми. Зобов'язує країни-члени ЄС ввести адміністративну або кримінальну відповідальність за злочини, вчинені від імені юридичної особи без урахування кримінальної відповідальності фізичних осіб, що стали співучасниками або ініціаторами злочину.

У грудні 2000 року представники більше 80 країн зібралися в італійському місті Палермо для підписання документа по новій законодавчій базі, що направлена на боротьбу з транснаціональною організованою злочинністю. Однією з основних платформ такого режиму був детальний договір про боротьбу з торгівлею людьми. Протокол про попередження та протидію торгівлі людьми, особливо жінками та дітьми, та покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності (Прийнятий резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї 2000 року) в наш час є єдиним найбільш значним і впливовим міжнародно-правовим договором про протидію торгівлі людьми [7].

Протокол увібрав у себе найкращі здобутки в галузі міжнародного публічного права. Він є найбільш досконалим з тієї точки зору, що в ньому дається конкретне визначення «торгівлі людьми», яке через свою законність у формулюванні, однак детальність за змістом, може вважатися вершиною сучасної юридичної думки в галузі запобігання торгівлі людьми. Згідно зі статтею 3 цього Протоколу, торгівля людьми означає здійснювані з метою експлуатації вербування, перевезення, передачу, приховування або одержання людей шляхом загрози силою або її застосування або інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або уразливістю положення, або шляхом підкупу, у вигляді платежів або вигод, для одержання згоди особи, яка контролює іншу особу. Експлуатація включає, як мінімум, експлуатацію проституції інших осіб або інші форми сексуальної експлуатації, примусову працю або послуги, рабство або звичаї, подібні з рабством, підневільний стан або вилучення органів. Відповідно до положень цієї статті неодмінним атрибутом торгівлі людьми є отримання контролю над особою (наприклад, через вилучення документів) з метою експлуатації [8]. Крім того, до переваг Протоколу можна віднести і той факт, що він включає всі можливі форми співробітництва держав щодо запобігання та боротьби з торгівлею людьми. Таким чином, Протокол є найбільш комплексним міжнародно-правовим актом у сфері, що розглядається.

Діяльність Ради Європи у сфері запобігання торгівлі людьми має переважно рекомендаційний характер. Це стосується і положень нормативних документів, і повноважень органів. Засоби цієї організації характеризуються відсутністю засобів моніторингу виконання положень документів Ради Європи. Загальнообов'язковий характер носять тільки рішення Європейського Суду з прав людини стосовно визначення примусової праці. Важливою віхою діяльності Ради Європи у галузі запобігання торгівлі людьми є прийняття Європейської конвенції щодо протидії торгівлі людьми 2005 року (Конвенція Ради Європи щодо протидії торгівлі людьми), яка включає як матеріальні норми щодо заборони рабства та работоргівлі, так і базові принципи діяльності держав у цій сфері [9].

Положення Конвенції сприяють створенню гармонізованої системи заходів щодо боротьби з сучасними формами рабства, сфера дії якої сягає далеко за межі кордонів держав-членів Ради Європи, застосовується до всіх форм торгівлі людьми, внутрішньодержавних або транснаціональних, пов'язаних або не пов'язаних з організованою злочинністю. Конвенція встановлює механізм контролю для забезпечення ефективної реалізації її положень Сторонами. Нарешті, Конвенція інтегрує в її положення принцип рівності між чоловіками та жінками.

Європейський Союз прийняв та ввів у дію документи, присвячені сприянню співробітництва між своїми державами-членами у згаданій галузі. Раніше до Європейського Союзу входили виключно держави призначення, які інколи ставали і державами транзиту. У 2004 році до ЄС увійшла значна кількість держав походження жертв торгівлі людьми. Для ефективної протидії торгівлі людьми на своїй території Європейський Союз вживав необхідних заходів щодо запобігання цьому явищу, що в першу чергу стосувалося країн Центральної та Східної Європи, де причинами поширення торгівлі людьми були безробіття і порівняно з країнами Західної Європи низький рівень життя населення [7].

Разом з тим, підписання міжнародних угод і, зокрема, Протоколу 2000 року про попередження і припинення торгівлі людьми, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності, а також Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми 2005 року, стимулює країни до закріплення в національних законодавствах єдиного уніфікованого визначення торгівлі людьми та принципів боротьби та запобігання цьому ганебному явищу.

Надання допомоги та захисту особам, які стали жертвами, є одним з важливих напрямів протидії торгівлі людьми. Кожна сучасна держава повинна вжити заходів для побудови комплексного механізму захисту осіб, які постраждали від цього злочину, а також переслідування винних в судовому порядку та неодмінне притягнення їх до юридичної відповідальності [10].

Залежно від індивідуальних потреб особи, яка постраждала від торгівлі людьми, допомога може здійснюватися у таких формах: юридичні консультації та представництво потерпілого (потерпілих) у суді; медична та психологічна допомога, надання притулку тощо. Допомога потерпілим від торгівлі людьми особам повинна включати не лише сприяння їх поверненню, реабілітації та реінтеграції, але й надання допомоги в реалізації їх права на справедливий судовий розгляд справи. Реалізація цього права, окрім безпосереднього кримінального переслідування торговців людьми, передбачає також і право на отримання адекватної компенсації за завдані жертвам торгівлі людьми матеріальні збитки та моральну шкоду. На законодавчому рівні повинен бути визначений обсяг такого відшкодування [11, с. 13].

Суворе переслідування та безповоротне притягнення до відповідальності усіх причетних до злочину, що розглядається нами, є запорукою успішної протидії цьому злочину. Лише комплексне застосування усіх заходів боротьби, передбачених відповідними законодавчими актами та велика увага державних правоохоронних органів до даної проблеми допоможе досягти результатів у захисті людини та громадянина від небезпеки стати жертвою торгівців людьми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про протидію торгівлі людьми: Закон України від 20.09.2011 р. № 3739-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17> (дата звернення: 31.10.2022).
2. Кримінальний Кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 31.10.2022).
3. Миронюк Т. В., Король М. Г. Торговля людьми як глобальна проблема сучасності. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 3. С. 259-262. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2018_3_59 (дата звернення: 31.10.2022).
4. Пунда А. В. Основні причини та передумови торгівлі людьми в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2013. № 12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2013_12_10 (дата звернення: 31.10.2022).

5. Святун О. В. Європейські механізми боротьби із торгівлею людьми : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2005. 18 с.
6. Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_162 (дата звернення: 31.10.2022).
7. Буреш І.В. Європейський досвід державного управління з протидії торгівлі людьми. *Економіка та держава*. 2013. № 5. С. 131-133. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2013_5_38 (дата звернення: 31.10.2022).
8. Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї 2000 року, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_791 (дата звернення: 31.10.2022).
9. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми 2005 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858 (дата звернення: 31.10.2022).
10. Чорна С. З. Судовий захист прав осіб, які постраждали від торгівлі людьми. *Сучасні механізми протидії торгівлі людьми* : зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф., 4 груд 2020 р. Львів : ЛьвДУВС, 2020. С. 164. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3308/1/04.12.2020---%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%BA%D0%B0.pdf> (дата звернення: 31.10.2022).
11. Науково-практичний коментар до Закону України «Про протидію торгівлі людьми» / за заг. ред. О. М. Бандурки, К. Б. Левченко, О. М. Литвинова. Київ : Агентство «Україна», 2013. 182 с.
12. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2025 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 липня 2021 р. № 800-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/800-2021-%D1%80> (дата звернення: 31.10.2022).